

Višnarjevi in umetna obrt Višnar

Družina Višnar izhaja iz Češke. Mlad oficir je bil premeščen v Slovenijo, na Štajersko v Zreče. Njegov potomec Karel Višnar je bil lovec in gozdar, zaposlen pri baronu Bornu v Tržiču. Preselil se je na Jesenice, kjer se je poročil z Marijo Vovk po domače Jakobovo. Imela sta sedem otrok: Draga, Alojza, Pepija, Mirko, Janka, Mici in Tinko. Začela sta graditi lastno hišo, predhodnico stavbe, kjer je danes trgovina Mercator po domače Čufarjeva trgovina. Odprla sta trgovino in gostilno v času izgradnje karavanškega železniškega predora, tako da je posel dobro uspeval. Karel Višnar je bil tudi lesni trgovec. Posloval je največ z Italijani. Po izgradnji predora pa so gradbeni delavci odšli s tega področja, tako da je promet v trgovini in gostilni močno upadel, prav tako pa so se začele težave s plačili italijanskih kupcev lesa. Karel je bil primoran objaviti bankrot. Izgubil je hišo, za to se je z družino preselil v kaplanijo, ki je danes ni več. Na Jesenice se je priselil tudi Andrej Čufer, ki je omožil sestro Marije Vovk, Heleno. Tako sta bila s Karlom Višnarjem svaka in prav on je odkupil trgovino in gostilno od Višnarjev. Najstarejši sin Karla Višnarja je bil Drago. Izučil se je za trgovskega pomočnika. Med prvo svetovno vojno je služil na fronti, po koncu vojne pa se je pridružil generalu Maistru pri bojih za severno mejo. Leta 1918 se je poročil s Pavlo Vergel. V zakonu pa se jima je rodilo sedem otrok: Marjan, Damjan, Janez, Florjan, Bogdan, Pavla (Punči) in Majda. Na Murovi sta odprla majhno trgovinico. Da je bil začetek težak, je večkrat orisal s tem, da sta se posla lotila s tremi kronami v žepu. Blago sta nakupovala na up oziroma na kredit. V trgovini so največ kupovali železničarji in sicer mesne izdelke

*Mojca Višnar pred Višnarjevo hišo
(Majda Višnar Mlakar)*

*Višnarjevi fantje v Rogaske Slatini leta 1935
(Janez Višnar)*

(šunko, klobase) ter nekaj žganja. Ker so bili časi težki, sta tudi onadva prodajala blago na up, pravzaprav na takrat uveljavljeno upniško knjižico. Ker je takrat sledila velika železničarska stavka, jima dolžniki, v glavnem železniški delavci, niso mogli poplačati dolga, zato je Drago Višnar doživel usodo svojega očeta – trgovski bankrot.

Začetki lesne umetnostne obrti Višnar segajo v leto 1919. Med prvo svetovno vojno se je Drago naučil rezljanja lesa, kar mu je kasneje v življenju prišlo zelo prav. Prva delavnica se je nahajala v Čufarjevi vili, leta 1930 pa so se preselili v hišo na Murovo 5, po domače Pri Grmonu, kjer je konec prejšnjega stoletja (1994) obrt tudi počasi ugasnila.

Drago Višnar je začel prve izdelke izdelovati iz lubja (različne križe, kužna znamenja), kasneje pa iz bukovih panjev (gobice za šivanje in podobno). Žena Pavla je vse artikle lično poslikala in pobarvala. S temi skromnimi izdelki se je začela njuna umetna obrt oziroma izdelovanje različnih spominkov iz lesa. Leta 1922 ju je prijatelj nagovoril, da sta razstavila svoje izdelke na prvem ljubljanskem velesejmu. Čeprav na začetku niti pomislila nista, da bi s tem iztržila dobro kupčijo, sta že prvi dan sejma prodala vse razstavljene izdelke. Z izkupičkom sta nabavila nov material, nato delala celo noč, naslednje jutro pa sta na sejmu zopet razstavljala. To se je ponavljalo vseh deset dni trajanja velesejma. Poleg dobro prodaje sta pridobila tudi veliko naročil. Zato sta najprej zaposlila strugarja, kasneje pa še mizarja. Preprostim izdelkom so tako sledili zahtevnejši, posel pa se je širil. Tako so morali zaposliti še rezbarja in slikarja. V tem času so izdelovali skrinjice, šatulje, krožnike, vaze za suho cvetje, pisalne pribore in še mnogo drugih izdelkov. Vsako jesen se je Drago odpravil z dvema kovčkoma vzorčnih izdelkov z ladjo od Reke do Splita. Kupci so ga pričakovali, tako da je že kar v pristaniških sklepal posle za celo takratno kraljevino Jugoslavijo. Tudi med drugo svetovno vojno

*Oče Drago v delavnici na Murovi št. 6
(Janez Višnar)*

*Višnarjevi spominki
(Janez Višnar)*

obrt ni zamrla, kljub temu da je bil sin Marjan mobiliziran v nemško vojsko in je med dopustom z ruske fronte prebegnil k partizanom. Svobodo so si priborili kot partizani. Okrasne izdelke so zamenjali lesene cokle, razni uporabni predmeti in celo puškina kopita za partizane.

Po vojni so Višnarji kljub težavam z oblastjo nadaljevali umetno obrt. V tem času so v obrti lahko zaposlili samo enega delavca. Kasneje so s širitvijo zaposlili dva delavca, nato pet in kasneje celo deset delavcev. Vsi Dragovi sinovi so delali v obrti, vendar takratna ureditev (nenaklonjena zasebnim podjetjem in obrtem) ni dovoljevala, da bi se socialno zavarovali. Upravičeni niso bili niti do živilskih kart. Šele leta 1954, ko so oblasti dovolile zaposlitev petih delavcev v obrti in je narasel obseg naročil, je najstarejši Dragov sin Marjan registriral obrt po tedanjih zakonih ter tako uspel socialno zavarovati tudi brate Janeza, Bogdana in Damjana. V povojnem času so bili glavni kupci izdelkov podjetja, kot so Kompas, Oktogon, Zagreb, Dom Ljubljana in Galis Ljubljana ter Narodna radinost Beograd.

*Stara Višnarjeva hiša in delavnica okoli leta 1945
(Majda Višnar Mlakar)*

*Janez Višnar s svojim oslom
(Janez Višnar)*

Ker pa so podjetja slabo plačevala, sta oče Drago in sin Marjan zopet s kovčki, polnimi vzorčnih izdelkov, prodajala kar sama. Ker je bil transport v tistih časih precej omejen in avtomobila pri hiši še ni bilo, so izdelke v paketih vozili na pošto ali železniško postajo kar z oslom. Drago, ki je želel s svojo podjetnostjo obrt povzdigniti na dostojno raven, se je začel udeleževati velesejmov v Ljubljani, Zagrebu, Mariboru in celo v Rimu. Za svoje izdelke si je prislužil celo grand prix zlato medaljo. Kasneje je dobila obrt preko 40 medalj in odlikovanj za svoje izdelke.

Drago Višnar velja za pionirja spominkarstva na Slovenskem. Bil je med prvimi v Sloveniji, ki je izdeloval domače spominke iz lesa, ki so jih do takrat uvažali s Tirolske in Češke. Drago je imel obrt do upokojitve leta 1970. Ker je bilo naročil še veliko, sta obrt skupaj nadaljevala Dragova sinova Marjan in Bogdan, ki sta jo vodila do leta 1994. Po 75 letih je obrt izumrla. Zanimanja potomcev, ki bi nadaljevali to lepo obrt, žal ni več.

Oče Drago s sinovoma Janezom in Marjanom na razstavi v Kranju okoli leta 1970 (Janez Višnar)